

Herodot om Ægypten og Nilen

Den græske historieskriver Herodot (ca. 480 f.Kr. - ca. 420 f.Kr.) besøgte formodentligt Ægypten i 430'erne f.Kr. Hans iagttagelser – og de ting ægypterne fortalte ham – inddrog han i sit historieværk.

[...] Jeg har også hørt andet i Memfis under mine samtaler med Hefaistos'¹ præster, og jeg har da også i den anledning været på rejse både til Theben og til Heliopolis,² fordi jeg ville vide, om det man sagde der, stemte overens med beretningerne fra Memfis. Heliopoliterne har nemlig ord for at være de mest historiekyndige af ægypterne. [...] Og efter min mening er det rigtigt, hvad de siger om landet. Det er nemlig tydeligt også for den, der ikke har hørt det før, men bruger sine øjne med en smule fornuft, at det Ægypten, hellenerne sejler til,³ er nyvundet land for ægypterne i form af en gave fra floden. [...]

I øjeblikket høster disse mennesker nemlig markens grøde med mindre møje end alle andre mennesker [...]. De har hverken noget besvær med at bryde furer med ploven eller hakke eller gøre noget andet arbejde, som andre mennesker må døje for at kunne så. Når floden af sig selv er kommet og har vandet deres marker, og derpå har trukket sig tilbage igen, så tilsår hver mand sin mark og driver svinene ud i den. og når sædekornet er blevet trampet ned af svinene, afventer han derefter høstens komme, lader svinene tærse kornet og bringer det så i hus.⁴ [...]

Når Nilen stiger, breder den sig ikke alene over deltaet, men også på nogle steder ind over det, der siges at være libysk og arabisk område, så langt som to dages rejse til begge sider, undertiden mere, undertiden mindre. Men nogen forklaring på flodens natur kunne jeg ikke få hverken hos præsterne eller hos nogen anden. Jeg var særlig interesseret i at høre af dem, hvorfor Nilen stiger og går over sine bredder i netop et hundrede dage regnet fra sommersolhverv, og så, når den begynder at nærme sig dette antal dage, trækker sig tilbage med synkende vandstand, således at den står lavt hele vinteren igennem indtil næste sommersolhverv.

Disse ting var jeg ikke i stand til at få nogen forklaring på af nogen af ægypterne, når jeg spurgte dem, hvilken egenskab ved Nilen det var, der gjorde, at den opførte sig modsat andre floder.⁵ [...] Dette må nu være, hvad det er og altid har været. Men Nilens kilder var der ingen hverken af de ægyptere, libyere eller hellenere, jeg har talt med, der turde påstå, at de kendte. [...]

Når Nilen oversvømmer landet, ser man kun byerne rage op, så de ser ud grangivelig som øerne i det ægæiske hav. Resten af landet er forvandlet til hav, og kun byerne rager ovenud. Når denne situation foreligger, foregår trafikken naturligvis ikke længere i flodlejerne, men tværs ind over markerne. Fra Naukratis⁶ til Memfis sejler den rejsende lige forbi pyramiderne, og det er ikke den sædvanlige vej. [...]

¹ Herodot bruger her det græske gudenavn Hefaistos for den ægyptiske gud Ptah, der var lokalgud i den gamle ægyptiske hovedstad Memfis (på ægyptisk Ineb Hedj).

² Theben (på ægyptisk Waset), der lå i det mellemste Ægypten, blev hovedstad fra Det mellemste Rige. Heliopolis var en by ikke langt fra Memfis. Den hed på ægyptisk Jun, men kaldtes af grækerne Heliopolis ("Solby"), fordi den fra Det gamle Riges tid havde været hovedsædet for soldyrkelsen. Den lokale gud var solguden Re (Ra).

³ Herodot mener hermed deltaet

⁴ Denne skildring gælder primært deltaet

⁵ Modsat floderne i Grækenland

⁶ Naukratis: En græsk koloni i deltaet, grundlagt i 500-tallet f.Kr.

Herodot (2.3, 5, 14, 19, 28, 97) om Ægypten og Nilen. Overs. T. Hastrup & L. Hjortsø: *Herodots historie*, Kbh. (1979). Bind 1, s. 102, 105, 107, 109, 132.